

DARBELER SÜRECİ İLE ADALET VE KALKINMA PARTİSİ EK-SENİNDE İMAM-HATİP ORTAOKUL/LİSELERİ

Atiye EMİROĞLU*

Öz

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, demokratik yönetime sahip olabilmek adına büyük mücadeleler vermektedir. Siyasetin ve askeri müdahalelerin merkezinde yer alan din eğitim ve öğretimine sahip olan imam hatip ortaokul ve liseleri, bu süreçten en çok etkilenen kurumlar arasında varlığını korumaktadır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla yasal bir zemine oturtulan bu kurumlara yönelik olumlu ya da olumsuz eleştiriler yıllardır sürmektedir. 1960 darbesinden sonra kapatılması beklenen ancak kapatılmayan, 12 Mart muhtırasıyla orta kısımları kapatılan, 1980 darbesiyle din eğitimi içeriği boşaltılan ve 28 Şubat sürecinde alınan kararlarla varlığına son verilmek istenen imam hatip okul ve liseleri en büyük destekçisi olan halkla bugün varlığını sürdürmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin 2002 yılı seçimlerinde tek başına iktidar olması, imam hatip ortaokul ve liseleri açısından bir umut ışığı olmuştur. 28 Şubat sürecinin getirmiş olduğu katıy farkının kaldırılarak bu okullara üniversite kapılarının açılması, Anadolu İmam Hatip Liselerinin açılması, eğitim projeleriyle ve bütçeden ayrılan destekle din eğitimi veren bu kurumların halkın isteği doğrultusunda geliştirilmeye çalışılması, AKP'nin çalışmalarıyla olmuştur. Bu çalışmada imam hatip ortaokul ve liselerinin darbeler içindeki yeri ve günümüzdeki durumu hakkında değerlendirmede bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

İmam Hatip Ortaokul ve Liseleri, Darbeler, Adalet ve Kalkınma Partisi

* Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Ermenek MYO Öğretim Üyesi, Karaman/Türkiye.
aemiroglu@gmail.com
Orcid No: 0000-0002-0588-0065
Makalenin Gönderilme Tarihi: 24.02.2021
Makalenin Kabul Tarihi: 19.03.2021
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 24.03.2021
Makalenin Türü: Araştırma

İMAM-HATİP SECONDARY/HIGH SCHOOLS ON THE AXIS OF JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY AND COUPS

Abstract

The State of Republic of Turkey is fighting great battles in order to have democratic rule. The imam hatip secondary and high schools were expected to be closed during the 1960 coup but they were not closed. Their secondary levels were closed with the March 12 memorandum. Their content of religious education was emptied by the 80 coup, Finally, it was aimed to finish these schools during the February 28 process. But, these schools are still present today with their biggest supporters; the public. By nullifying the coefficient inequality brought into force by the February 28 process, their students became able to start university education. Foundation of Anatolian İmam Hatip High Schools and their developments by education projects or supports from state budget in accordance with the wishes of public were all achieved by the works of AKP. In this study, the place of imam hatip secondary and high schools during the coups and their conditions will be evaluated.

Keywords

*İmam Hatip Secondary and High Schools, Coups, Adalet ve Kalkınma Partisi
(Justice and Development Party)*

GİRİŞ

Türkiye askeri darbeler konusunda derin bir geçmişe sahiptir. Bu süreçte en büyük hedef, din eğitimi veren kurumlar olması sebebiyle imam hatip okulları olmuştur. 1960 darbesinden 1997'ye gelene kadar Türkiye siyaseti, iki askeri müdahaleyle daha karşı karşıya kalmıştır. 1980'de içi boşaltılan din eğitiminin yeri, cemaatlere bırakılmıştır. 1997'de ise tamamen hedefe alınan imam hatip okullarından mezun olan öğrencilerin üniversiteye girişleri engellenmiştir. 15 yıl süren bu süreç, AKP'nin uzun soluklu çalışmalarıyla ortadan kaldırılmıştır.

2012 yılında meslek liseleri ve imam hatip liselerinin önünde duran kat-sayı engeli kaldırılarak öğrencilere yeni umutlar aşılanmıştır. Bugün imam hatip ortaokul ve liselerinin geliştirilmesine yönelik projeler yürütülmektedir. Din eğitiminin yanı sıra fen ve sosyal dersler alan öğrenciler istedikleri üniversitede öğrenim görebilme hakkına sahip olmaktadır.

İmam hatip okulları, Cumhuriyet Türkiye'sinin halkın din eğitimi alma isteklerine yönelik geliştirdikleri ve din eğitimi verme özelliğine sahip devlet kurumudur. Bu çalışmanın amacı, bir devlet kurumu olan imam hatip okullarına tarih içinde siyasi anlamlar yüklenerek bu doğrultuda gelişmesine ve ilerlemesine izin verilmemesinin nedenlerini açıklamaya çalışmaktır. Ayrıca çalışmada AKP'nin bu kurumlara yönelik yapmış olduğu çalışmalarla önünü açması ve siyasi arenadan uzaklaştırarak halkın istediği doğrultusunda başka anlamlar yüklenmemesi hususunda yapmış olduğu katkıyı ortaya koymaktır. Çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran yönü, darbelerle sadece imam hatip okullarının hedef alınmadığını halkın maneviyatına yönelik müdahaleyle ülkenin kaos içine sürüklenmeye çalışıldığını ve AKP'nin katkılarıyla bu planın çürütüldüğünü ortaya koymaktır. Darbeler ve sonrasında alınan kararlar, imam hatip okullarının tarihi sürecinde derin izler bırakmıştır. Bu bağlamda imam hatip okullarının işleyişinde kırılma noktaları olarak değerlendirilen darbeler ve bu okullara yeniden yaşama şansı tanıyan AKP dönemi uygulamaları üzerine incelemede bulunulacaktır.

I. DARBELER VE İMAM-HATİP ORTAOKUL VE LİSELERİ

Bu başlık altında 1960 darbesi, 12 Mart Muhtırası, 1980 darbesi ve 28 Şubat sürecinin İmam-Hatip Okullarına yüklediği anlamlar ve bu anlamlar üzerinden bu okullara yönelik uygulamalar kısaca değerlendirilecektir.

Demokrat Parti'nin iktidar parti olduğu 1950 yılından sonra din eğitimi açısından Türkiye'de tek parti yönetimine kıyasla önemli değişikliklerin yapıldığı bir süreç başlamıştır. Askeri müdahalenin yaşandığı ve DP'nin tasfiye edildiği 1960 darbesine kadar devam eden bu süreçte din eğitimi devlet okullarında verilmeye başlanmış, İmam-Hatip Okulları açılmış, İslam Enstitüsü

kurulmuştur (Ayhan, 2000: 194). Bu dönemde İmam-Hatip Okulları ve bu okullara kaydolun öğrenci sayılarında halkın isteği doğrultusunda artışlar gözlemlenmiştir (Grafiklerle Din Eğitimi, 1970: 12). Ancak dini söylemler, din eğitimi ve bu doğrultuda yapılmış olan çalışmalar bazı çevrelerin hoşuna gitmemiş ve bu durum Demokrat Parti'nin kapatılma sebeplerinden birini oluşturmuştur (Züercher, 2012: 338).

1960 darbesinden sonra DP'nin din eğitimiyle ilgili başlatmış olduğu çalışmaların sonlandırılacağı İmam-Hatip Okullarının kapatılacağı beklenmiştir. Ancak beklenenin aksine din eğitime dayalı dersler müfredattan çıkarılmamış ve İmam-Hatip Okulları kapatılmamıştır (Parmaksızoğlu, 1966: 34). Darbeden sonra kurulan Demirel Hükümeti dönemlerinde İmam-Hatip Okullarının sayısında yıldan yıla artışlar gözlenmiştir (Dinçer, 1974: 236).

VIII. Millî Eğitim Şurasında alınan kararlar doğrultusunda İmam-Hatip Okullarından mezun olan öğrencilerin üniversiteye gidebilme yolu açılmıştır. Keza bu durum ailelerin gelecek vadeden bu okullara çocuklarını gönderme isteğini karşılamış, böylece okulların sayısında özellikle bu tarihten sonra yıldan yıla artış gözlemlenmiştir (Grafiklerle Din Eğitimi, 1970: 11-29). Ancak 12 Mart Muhtırasından sonra İmam-Hatip Okullarının ortaokula dayalı hale getirilmesi kararı, ailelerin tedirgin olmalarına neden olmuştur. Muhtıradan sonra askeri cuntanın dayatmasıyla kurulan Nihat Erim Hükümeti döneminde alınan bu karar, darbelerden ziyade hükümetlerin değişmesiyle birlikte bu okullara yönelik uygulamaların da değiştirdiğinin ifadesidir (Dinçer, 1974: 97). İmam-Hatip Okullarıyla birlikte diğer meslek liselerinin de orta kısımları kapatılarak ara eleman yetiştiren okullara, büyük darbe vurulmuştur. Ancak yaklaşık bir yıl sonra Başbakanlığını Bülent Ecevit'in yaptığı yeni bir hükümet döneminde bütün meslek liselerinin orta kısımları yeniden açılmıştır (TBMM Tutanakları, 1974: 521-522).

14 Haziran 1973'te hazırlanan ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu adıyla kabul edilen kanun doğrultusunda, İmam-Hatip Okullarının adı liseler olarak değiştirilmiş ve bu okullardan mezun olanların üniversiteye gidebilmelerinin yolu açılmıştır (Millî Eğitim Reformu, 1970: 15).

Adalet Partisi'nin Başkanlığında, 1975-1977 tarihleri arasında kurulan Milliyetçi Cephe adı verilen koalisyon hükümetleri dönemlerinde ise İmam-Hatip Okullarının sayısında her yıl gözle görülür bir artış olmuştur (Serter, 2010: 52). Nitekim 1980 Darbesi öncesi İmam-Hatip Okullarının sayısı 374'e yükselirken öğrenci sayısı, 300 binlere ulaşmıştır (MEB, 1990: 49).

1980 Darbesini gerçekleştiren kadro da Atatürkçülük adı altında hareket ettiğini ve laiklik ilkesine ters uygulamalara izin verilmeyeceğini iddia etmiştir. Ancak özellikle bu tarihten sonra artan cemaatleşme, 1990'larda önüne geçilemeyen terör olayları bu dönemin ürünüdür. İmam-Hatip Okulları

açısından bakıldığında yeni okulların açılmasına izin verilmemiştir. Ancak bu okullara yönelik talep artmış ve 1980’den sonra öğrenci sayılarında büyük artışlar gözlemlenmiştir (Devlet ile Toplum Arasında, 2007: 19).

1980 darbesinden sonra İmam-hatip okullarının geleceğini belirleyen önemli gelişme, cemaatlerin güç kazanarak toplumsal hayatta yer edinmeleri olmuştur. Bu durum özellikle askerler arasında tedirginlik yaratmış ve İmam-Hatip Okullarının geleceğini cemaatleşmenin önündeki bir set olarak görmelerine neden olmuştur (Aşlamacı, 2013: 89-90).

Türkiye darbeler tarihine bakıldığında İmam-Hatip Okullarıyla ilgili pek çok çelişkili uygulama vardır. Örneğin 12 Mart Muhtırasında adı geçen okullar, ortaokula dayalı hale getirilirken aynı zamanda “hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan” liseler olarak tanımlanmıştır. 1980 Darbesinde bu okullar, komünizm, aşırı milliyetçilik, radikal İslam, kürtçülük gibi zararlı görülen düşünce akımlarının önüne siper olarak konulurken diğer yandan bu okulların iyileştirilmesi ya da sayıların artırılması veya cazip hale getirilmesi adına neredeyse hiç adım atılmamıştır.

1980 Darbesi sonrası Anadolu İmam-Hatip Liselerinin açılması, AİHL ve İHL mezunlarının diğer meslek liselerinde de olduğu gibi istedikleri alanda yüksek öğretime gidebilme hakkını kazanmaları; hukuk, iktisat, kamu yönetimi gibi alanlardan mezun olmalarını sağlamıştır. Ancak 28 Şubat sonrası alınan kararlar ve tüm meslek liselerine yönelik uygulanan katsayı farkıyla bu hak, ellerinden alınmıştır. Çünkü AİHL ve İHL’den mezun olanlar, bazı kesimlerin istemediği ölçüde siyasetten hukuka topluma yön verebilecek önemli görevlerde yer almaya başlamıştır. Binaenaleyh, 28 Şubat’ta uygulanan katsayı farkıyla sadece İmam-Hatip Ortaokul ve Liseleri değil topluma ara eleman yetiştiren tüm meslek liseleri etkilenmiştir. Toplumu kutuplaştıran “başörtüsü sorunu” da bu dönemde oluşturulmuş ve toplum, farklı cephelere bölünmeye çalışılmıştır.

I.1. 28 Şubat ve Sonrası

1980 Darbesi sonrası sözde getirilmeye çalışılan din eğitimi ve siyasete yoğun bir şekilde dâhil edilen ve gittikçe cemaatleri güçlendiren dini söylemler, 1990’lara gelindiğinde gücünü daha iyi hissettirmeye başlamıştır. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik kriz koalisyon hükümetleri ve partilere duyulan güvensizlik toplumun büyük bir kısmını dini söylemleriyle ön plana çıkan partilere yöneltmiştir.

28 Şubat 1997 tarihinde kendini Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin koruyucusu olarak sıfatlandıran bir grup asker, post-modern darbeyle sözde “irtica” söylemlerini içinde barındıran bir partiyi Refah Yol Partisini hedef alarak siyasete müdahale etmiştir (Çoşkun ve Şentürk, 2010: 263). Bu müdahale de 1980 darbesi gibi uzun yıllar Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin siyasetini

etkisi altına almıştır. Nitekim bir taraftan Türk ve Kürtler, bir taraftan sağ, sol çatışması ya da laiklik taraftarları ve laikliğe karşı olanlar şeklinde toplum içinde kutuplaşmalar oluşurken diğer yandan ekonomik kriz ve dışa bağımlılık gün geçtikçe artmıştır.

Sözde laikliği korumayı amaç edinen irticaya karşı duran darbe yapıcılarının söylemleri sadece sözde kalmıştır. Hem İslamcılar hem de Kemalizm bu süreçten zarar görmüştür (Tunahan, 2015: 23-41). Nitekim postmodern darbeden sonra sekiz yıllık kesintisiz eğitim getirilmiştir. İmam-Hatip Okullarının yanı sıra Anadolu Liselerinin de orta kısımları kapatılmıştır. Çok daha küçük bir yaşta yoğun yabancı dil öğrenen öğrencilerin bu hakkı ellerinden alınmıştır. Bu okullara üniversite sınavında uygulanan katsayı farkı, diğer okullarda okuyan akranlarından ayrı tutulmalarına neden olmuştur (Gürkan, 2001: 107). Ayrıca başörtüsü yasağı getirilerek ülke uzun yıllar sürecek tartışmanın ortasında bırakılmıştır (Emel, 2018: 139-150).

İmam-Hatip Liselerinin meslek liseleri içindeki oranına bakıldığında o dönemde %21 oranındadır. Yani her beş meslek liseliden biri imam hatipli olarak nitelendirilebilir. Bu da darbenin sadece imam hatip liselerine yönelik olmadığını, bütün meslek liselerini hedef alan bir uygulama olduğunun en önemli kanıtıdır (Doğan, 2006: 57).

II. ADALET VE KALKINMA PARTİSİ VE İMAM-HATİP OKULLARI

Kurulan koalisyon hükümetleri ve bir türlü tutunamamaları, siyasi bir boşluk yaratmıştır. Ekonomik krizle birlikte halk, bu sürece son verebilecek yeni bir siyasi lider ve partiye gereksinim duymuştur. Bu gereksinim, 2002 seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan ve Adalet ve Kalkınma Partisi ile doldurulmaya çalışılmıştır (Tüylü, 2012: 84-96).

28 Şubat'tan sonra Refah Partisi kapatılmış ve yerine Fazilet Partisi (FP) kurulmuştur. Ancak laiklik, AB ve Batı karşıtı politikalarını sürdüren FP de 2001 yılında kapatılmıştır. Parti kapatıldıktan sonra Saadet Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmuştur. 2002 seçimlerinde AKP oyların %34'ünü alarak tek parti olarak iktidara geçmiştir. Parti Siyasi İslamcılık ve Millî görüş çizgisinden çıkarak muhafazakâr demokratlar olarak siyasi görüşünü tanımlamıştır. AB ve laikliğe karşı olmadığını belirten parti, Türkiye'de yeni bir dönüşümün baş aktörü olmuştur (Çoşkun ve Şentürk, t.y.: 249-263). Adım adım gerçekleştirilen çalışmalarla AKP, bir yandan meslek liselerinin önünde yer alan kat sayı adaletsizliğini ortadan kaldırmaya, bir taraftan imam hatip ortaokul ve liselerinin önünü açmaya, bir yandan da kamu kuruluşlarında ve okullarda bulunan başörtüsü yasağına kesin çözümler üretmeye çalışırken laikliğe karşı durmadığını gelişme ve ilerlemenin önünde olmadığını

açıklamıştır. AKP; darbelerin toplumu bölen, karşı karşıya getiren ve insanları ötekileştiren uygulamaları adım adım ve kararlılıkla silmeye başlamıştır.

İmam-Hatip Okullarının sayısının artırılması; bazı çevreleri, diğer ortaokul ve liselerin kapatılacağı, ayrıca başörtüsü yasağının kaldırılmasını da herkesin kapanmak zorunda kalacağı gibi söylem ve eylemlere yönelmiştir. Bu tarz söylemler toplum içinde ayırım ve çatışma yaratma niyeti taşımıştır. Ancak bugün görülen şu ki bu tarz söylem ve eylemlerin hiçbir gerçeklik payı yoktur. Bu nedenle imam hatip okullarının sayısının artması ya da azalması dindarlaşmak ya da dinsizleşmek şeklinde algılanmamalıdır (Erit, 2017: 297-312). Bu sadece toplumun büyük bir çoğunluğunun Müslüman olduğu bir ülkede çoğunluğun isteği doğrultusunda yapılan bir uygulamadır. Bu demek değildir ki farklı dine mensup ya da hiçbir dine tabi olmayan grup ya da bireylerin dışlandığı ya da cezalandırıldığı bir uygulamadır. Bu sadece demokratik ve laik uygulamalarla sürdürülen bir süreçtir. Asıl demokratik olmayan uygulama; imam hatip ortaokul ve meslek liselerinin sekiz yıllık kesintisiz eğitimle orta kısımlarının kapatılması ve üniversite sınavlarında kat sayı farkının getirilmesidir. Kat sayı farkı bütün meslek liselerini hedef alan ve öğrencileri mağdur eden bir uygulama olmuştur (Mermutlu, 2008: 87-98).

II.1.Katsayı Farkının Kaldırılması Sürecinde Yaşanılan Tarihi Olaylar

Adayların ÖSS'den almış oldukları puanlarının lisans ya da ön lisans programlarına yerleştirilirken mezun oldukları okul türüne ve alanına göre farklı değerlendirmelere tabi tutulması, katsayı farkını tanımlamaktadır. Katsayı farkı Yükseköğretim Kurulunun 30.07.1998 tarihli kararı ile 1999 yılında uygulamaya geçirmiştir. Bu karara yönelik büyük tepkiler oluşmuştur. Bazı çevreler bu kararın adaletsizliğini vurgularken bazı çevreler de tam tersi bir bakış açısını yansıtmıştır. Bu uygulamanın haksızlık yarattığı ve eşitlik ilkesine aykırı bir uygulama olduğu gerekçesiyle açılan davaların tümü, Danıştay 8. Dairesi tarafından reddedilmiştir (Doğan, 2015: 195-220).

Katsayı farkının açtığı adaletsizliğe ilaveten genel lise ve meslek liselerinden mezun olanlara üniversitelerin ilgili bölümlerinde açılan kontenjan farkı, yeni bir adaletsizliği doğurmuş ve özellikle İmam-Hatip Liselerine ayrılan kontenjanın az olması bu liselerden mezun olanların kendi alanlarında dahi okuyamamalarına neden olmuştur. Ayrıca kişisel başarı yerine okul başarısının ön plana çıkarılmasıyla vasat olan öğrenciler daha başarılı öğrencilerin önüne geçirilmiştir. 2003'te yapılan sistem değişikliğiyle ağırlıklı ortaöğretim başarı puanının, yerleştirmeye esas olan ÖSS puanları içindeki ağırlığı %3 yükseltılarak ÖSS puanları 100 ile 300 arasında değiştirilmiştir. Keza bu uygulama kişisel başarı yerine okul başarısının önceliğini artırmıştır. Bununla birlikte meslek liselerinin bilgisayarla ilgili bir bölümünden mezun olan bir öğrencinin "Bilgisayar Öğretmenliği"ni seçerken ek puan alabilmesine

rağmen “Bilgisayar Mühendisliği”ni seçerken ek puan alamamakla birlikte düşük katsayı uygulamasına tabi tutulması, açıklanabilecek bir durum değildir. 1999’da uygulamaya geçirilen katsayı farkı, o yıl meslek liselerinden mezun olan öğrencilere de uygulanmıştır. Yani meslek lisesine böyle bir uygulamadan habersiz kayıt yaptıran okuyan veya okulu bitiren bütün öğrenciler bu uygulamaya tabi tutularak kişi hak ve özgürlükleri gasp edilmiş ve Anayasal bir suç işlenmiştir (İstanbul Mazlumder, t.y.).

AKP, 2002 seçimi öncesi söylemlerinde, İmam-Hatip Liseleri ve bu liselere uygulanan katsayı farkının haksızlığını vurgulamıştır. Bu seçimden sonra tek başına iktidar olduktan ve bugüne kadar iktidar parti olmayı başarabilen AKP’nin ilk çalışmalarından biri, bu liselerin önündeki katsayı farkını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmasıdır. Nitekim 2004 yılında 5171 sayılı, “Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile katsayı farklılığını ortadan kaldırmıştır. Ancak bu karara dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, itiraz ederek kararın yeniden Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi için geri çevirmiştir. Şartların henüz olgunlaşmaması AKP’nin bir süre daha bu meseleyi askıya almasına neden olmuştur. Buna rağmen 2008 yılında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından laiklik ilkesine aykırı hareket ettiği iddia edilen AKP adına açılan kapatma davasının iddianamesinin dayanaklarından biri, katsayı farkı uygulamasının kaldırılmasına yönelik eylem ve çalışmalar olmuştur.

AKP, 2007 seçimlerinde daha da güçlenmiş ve Cumhurbaşkanlığına Abdullah Gül seçilmiştir. YÖK’te yapılan YÖK Başkanı değişikliğiyle katsayı farkı ortadan kaldırılmak istenmiş ancak yine karar, Danıştay 8. Dairesince 20 Kasım 2009’da durdurulmuştur. YÖK, bu tarihten sonra çözüm olarak aldığı kararla yükseköğretime girişte, farklı ama farklılığın oldukça düşük olduğu yeni katsayı belirlemiştir. Ancak bu karar da Danıştay 8. Dairesi tarafından 8 Şubat 2010 tarihinde durdurulmuştur. Bunun üzerine YÖK, farklılığın biraz daha fazla olduğu yeni bir katsayı farkı hazırlamak zorunda kalmıştır. 1 Aralık 2011’de alınan kararla, her aday için katsayı, 0.12 olarak belirlenmiş ve 2012 yılından itibaren katsayı farkı, YÖK ve Danıştay kadrosunda yapılan yeni atamalarla, tamamen ortadan kaldırılmıştır (Milliyet, 2011). 1999 ve 2012 yıllarını kapsayan tarih aralığında, mezun olan ve üniversite sınavına girmeye hak kazanan her öğrenci yargının, YÖK’ün ve siyasetin aralarındaki çekişmeden madden ve manen mağdur olmuştur.

Bu süreçte gündemde olan diğer önemli bir konu da din eğitiminin özelleşmesi gerektiği ve cemaatlere verilmesi yönünde yapılan tartışmalar olmuştur. Ancak bu istek Tevhid-i Tedrisat Kanunu’na ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel felsefesine ters düşmektedir. Nitekim bu felsefenin

oluşmasında, Osmanlı Devleti döneminden Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna kadar geçen süreçte din eğitimiyle ilgili yaşanan tarihi olaylar etkili olmuştur (Yürük, 2011: 239-254).

II.2. İmam- Hatip Ortaokul ve Liselerinde Bugün Geline Durum

28 Şubat 1997'de İHL ve AİHL toplam sayısı 510, sekiz yıllık kesintisiz eğitimle bu sayı 443'lere düşmüştür. Yine bu süreçte meslek liselerinin kendi alanları dışında üniversiteye girebilme hakları katsayı farkıyla imkânsız hale getirildiği için bu okullar itibarsızlaştırılmış, ailelerin bu okullara güveni azaltılmış ve her geçen gün öğrenci sayısının azalmasına ve okulların kapanmasına neden olmuştur. Ancak AKP'nin 2002 seçimlerinde iktidar parti olması, İmam-Hatip Liseleri'nin öğrenci sayılarını da etkilemiş ve öğrenci sayıları, yıldan yıla artış göstermeye başlamıştır. Nitekim AKP'nin katsayı eşitsizliğini ortadan kaldıracığına dair söylemleri, halkın bu okullara güvenini artırmıştır (Çakır vd., 2004: 128-130). Bu doğrultuda, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında 1.623 İmam-Hatip Lisesinde 498.002; 3.394 İmam-Hatip Ortaokulunda da 761.785 öğrenci eğitim ve öğretim görmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden büyük pay alan ve 2020-2022 yılları arasında toplam 30 milyar Türk Lirası aktarılması planlanan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı okul sayısındaki artış dikkat çekmektedir (T24, 2019). Ortaokul ve liselerin imam hatip ortaokul ve liselerine dönüştürülmesi ise bazı çevrelerin tepkisine neden olmaktadır (Evrensel, 2020).

Din eğitim ve öğretiminin temel dayanağı Anayasanın 24. maddesine dayanmaktadır. Bu bağlamda 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 6287 sayılı Kanununa göre İmam-Hatip Liseleri "*Millî Eğitim Bakanlığınca açılan orta-öğretim sistemi içinde hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan eğitim kurumları*" olarak tanımlanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığınca yayımlanan ilgi (ç)'de kayıtlı 2023 Eğitim vizyonu'nda ise "*sağlıklı bir din perspektifi sunmak için imam hatip okullarında eğitim görmekte olan çocukların her yönden gelişmesi şarttır. Bu suretle evrensel karakteri güçlendirecek İmam-Hatip Okullarının milli bir model olarak başka ülkelere örnek olma potansiyeli artacaktır.*" ifadesi yer almaktadır. Bu doğrultuda fen ve sosyal bilimlere ait dersler ile Temel İslam Bilimlerine ait derslerin aynı ortamda okutulduğu imam hatip okullarında misyon, vizyon ve hedeflerine uygun eğitim ve öğretim verilmesi amaçlanmaktadır (MEB, t.y.). 1924 yılında yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sistemi içinde yer alan imam hatip okulları, ortaokul ve lise kademeleriyle öğrencilere akademik ve mesleki yeterliliklerinin yanı sıra spor, sanat, sosyal ve kültürel faaliyet imkanları da sunmaktadır. Bu çerçevede hem fen ve sosyal bilimler bakımından donanımlı hem de dini ilimlerde birikimli; çağın ihtiyaçlarını bilen; milli, manevi, ahlaki ve insani

değerlerle kuşanmış bireyler yetiştirmek ve yükseköğrenim kurumlarına hazırlamak hedeflenmektedir (MEB, t.y.).

AİHL ile Fen Liseleri aynı ders ve ders saatlerine sahiptir. Uluslararası din eğitimi portalinde AİHL'nin önemli bir rol oynadığı gözlenmektedir. Fen ve sosyal derslere verilen önemin yanı sıra din dersleriyle taçlandırılan AİHL eğitiminde; milli duygulara sahip, modern dünyayı tanıyan ve her türlü din, dil, ırk ve bunların getirdiği kültürel çeşitliliğe saygılı bireyler yetiştirmek anlayışı taşımaktadır. Bilim ve teknolojilerle donatılan uygulanan projelerle sadece öğrenciyi değil, öğretmeni de eğitmeyi hedef edinen eğitim anlayışıyla geleceğe ışık tutulmaya çalışılmaktadır. Ancak din eğitim ve öğretimine ayrılan bütçe ve imam hatip okul ve liselerinde artan sayı bazı çevrelerin dikkatini çekmekte ve bu durum olumsuz yönde eleştirilmektedir (Uluslararası Din Eğitimi, t.y.).

2018-2019 Millî Eğitim Bakanlığı İstatistiklerine göre bir lisans programına başvuran 35.972 İHL öğrencisinin %17'si bir programa yerleştirilmiştir. Bu oran diğer meslek liseleriyle karşılaştırıldığında yüksek olmasına rağmen AKP döneminde İHL'ye verilen önem ve destek bakımından yeterli değildir. Millî Eğitim Bakanlığı İstatistiklerine göre İHL ve AİHL okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayıları ise sırasıyla şöyledir: 1.624, 605.869, 46.812 ve 34.476'dir. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullarda okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı ise sırasıyla şöyledir: 3.394, 761.785, 43.112 ve 24.853'tür. Millî Eğitim Bakanlığı İstatistikleri incelendiğinde imam hatip ortaokul ve lise sayıları diğer ortaokul ve liselerle karşılaştırıldığında abartıldığı kadar çok olmadığı görülmektedir. Bir artış vardır, ancak bu artış diğer bütün okulların kapatılacağı sadece din eğitimi veren okulların kalacağı şeklindeki gerçek dışı iddiaları çürütmektedir. Bununla birlikte 2013-2018 yılları arasında Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı kurumlarda eğitim gören burslu öğrenci sayısındaki artış, 11.908'den 26.319'a çıkması dikkat çekicidir (MEB, t.y.).

SONUÇ

Darbeler ve sonuçları sadece din eğitimi veren kurumları etkilememiştir. Nitekim bu süreçte demokrasiden bahsetmek imkânsızdır. Ekonominin kötüye gitmesi, ülkenin her darbeye dış ülkelere daha bağımlı hale getirilmesi, mutsuz bir toplum ve daha fazlası darbelerin sonucu olmuştur.

İHO/İHL'ye yönelik araştırmanın içeriğini oluşturan siyasi olumsuzluklara rağmen, halk bu okullara çocuklarını göndermekten vaz geçmemiştir. Nitekim 2002'de tek başına iktidar koltuğuna yerleşen ve günümüzde de iktidarı elinde bulunduran AKP'nin kurucuları ve üyelerinin büyük kısmı, İHO/İHL'den mezunu olmuştur. Böyle bir özelliğe sahip olması halkın

çocuklarını, adı geçen okullara güvenle kayıt yapmalarını sağlamış ve AKP döneminde İHL'ye kayıt yaptıran öğrenci sayıları yıldan yıla artış göstermiştir. 2011-2012 eğitim yılında İHL/AİHL toplam sayı 538 iken, 11 Nisan 2012 tarihinde 6287 sayılı kanunla birlikte 12 yıllık zorunlu eğitim sistemine geçilerek hem imam hatip ortaokulları açılmış, hem de katsayının ortadan kaldırılmasıyla bu okulların sayısında büyük artışlar gözlenmeye başlanmıştır.

Vatandaşın isteği doğrultusunda devlet eliyle verilmesi gereken din eğitimi alma hakkı, çeşitli dönemlerde genç bedenlerin sırtına yüklenen haksız uygulamalarla baltalanmaya çalışılmıştır. Sözde hükümetlere yönelik olan darbelerin en büyük hedefi halk olmuştur. Halkı birbirine ötekileştiren ve ayrımcılık yaratan bu uygulamalar, AKP'nin uzun uğraşlarıyla ortadan kaldırılmıştır.

Bugün hala İHL ve AİHL sayıları ve bu okullara ayrılan bütçe hakkında olumsuz yorumlar yapılmaktadır. Bu yorumların çoğu gerçeği yansıtmamaktadır. Halkın çocuklarına din eğitimi verme isteği ve bu isteğin devlet tarafından karşılanması demokrasiye uygun bir yöntemdir. Demokratik olmayan ise bu okullara yönelik haksız duruşlar ve uygulamalardır.

KAYNAKÇA

- Aşlamacı, İbrahim (2013). Pakistan Medreselerine Model Olarak İmam-Hatip Liseleri. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- Ayhan, Halis. "İmam-Hatip Lisesi", İslam Ansiklopedisi (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2000), 22/194.
- Bozan, İrfan (2007). Devlet ile Toplum Arasında Bir Okul: İmam Hatip Liseleri Bir Kurum: Diyanet İşleri Başkanlığı. TESEV Yayınları, İstanbul.
- Coşkun, Mustafa – Şentürk, Burcu (2010). "Gelenekçilikten Muhafazakar Modernliğe: İmam Hatip Okulları Örneği". Mülkiye Dergisi. Dergi Park.
- Çakır, Ruşen, vd. (2004). İmam Hatip Liseleri: Efsaneler ve Gerçekler, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Coşkun, Mustafa ve Şentürk, Burcu (2010). "Gelenekçilikten 'Muhafazakar Modernliğe': İmam Hatip Okulları Örneği". Mülkiyet Dergisi, ss. 249-263.
- Dinçer, Nihat (1974). 1913'ten Bugüne İmam-Hatip Okulları Meselesi, Yağmur Yayınları, İstanbul.
- Doğan, Ahmet (2006). 1997 Yılından Sonraki Dönemde İmam-Hatip Liselerindeki Gelişmeler (Adana Örneği), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Doğan, Kadir – Yuret, Tolga (2015). "Üniversitelere Yerleşmede Farklı Katsayı Uygulamasının Etkileri", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı 70, Ankara, ss.195-220.
- Emel, Neriman Martı (2018). "1980'den Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Yeniden Yapılandırma Girişimleri, Azerbaycan Mektebi. Azerbaijan Journal of Educational Studies, Azerbaycan, ss. 139-150.
- Ertit, Volkan (2017). "Din (İslam) Merkezli Sekülerleşme Kavramı Yerine Metafizik Merkezli Sekülerleşme Kavramı", Aksaray Üniversitesi İslami Araştırmalar Dergisi, Sayı 4/8, Aksaray, ss. 297-312.
- Evrensel, "MEB İstatistikleri: İmam hatip liselerinin sayıları arttı ama öğrenci sayısı düştü", <https://www.evrensel.net/haber/408774/meb-istatistikleri-imam-hatip-liselerinin-sayilari-artti-ama-ogrenci-sayisi-dustu>, (erişim tarihi: 11.08.2020).
- Grafiklerle Din Eğitimi Okulları (1951-1970), (1970), Millî Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Gürkan, Hasan (2001). 28 Şubat Sürecinin Türk Eğitim Sistemine Etkileri ve İktidar-Muhalefet Partilerinin Tutumu, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- İstanbul Mazlumder, "28 Şubat Zulumü Son Bulsun", <http://5https://istanbul.mazlumder.org/tr/main/aktuel/28-subat>, (erişim tarihi: 22.07.2020).
- M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Brifingi (Mayıs 1990).
- Mermutlu, Bedri (2008). "İmam-Hatip Liselerinin Seküler Açmazı", Akademik Araştırmalar Dergisi, Sayı 10, ss. 87-98.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), “Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim”, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_istatistikleri_organ_egitim. (erişim tarihi: 12.08.2020).
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, “Anadolu İmam Hatip Liseleri İmam Hatip Ortaokulları”, <http://dogm.meb.gov.tr/www/imam-hatip-ortaokul-ve-anadolu-imam-hatip-liseleri-tanitim-sunulari/icerik/649>, (erişim: 05.08.2020).
- Millî Eğitim Reformu ve İmam-Hatip Okulları. Ankara: Türkiye İmam-Hatip Okulları Mezunları Cemiyetleri Federasyonu, 1970.
- Milliyet, “Artık Katsayı Yok”, (02 Aralık 2011), 1.
- Parmaksızoğlu, İsmet (1966). Türkiye’de Din Eğitimi. Millî Eğitim Basımevi, Ankara.
- Serter, Nur (2010). Dinde Siyasal İslam Tekeli. Derin Yayınları, İstanbul.
- T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, “Bir yılda 798 yeni imam hatip okulu açıldı, dini eğitim alan öğrenci sayısı 1.3 milyona ulaştı”, <https://t24.com.tr/haber/bir-yilda-798-yeni-imam-hatip-okulu-acildi-din-egitim-olan-ogrenci-sayisi-1-3-milyona-ulasti,845477>, (erişim tarihi: 11.08.2020).
- TBMM Tutanakları, B: 37, 05.02.1974, O: 1.
- Tunahan, Özcan (2015). “28 Şubat Süreci: Post-Modern Darbe’nin Sosyo-Politik Dinamikleri ve Toplum Desteği” Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, ss. 23-41.
- Tüylü, Özge Seda (2012). Türkiye’de Askeri Darbelerin Karizma Üretme İşlevi: 28 Şubat Süreci ve Adalet Kalkınma Partisi Örneğinde Sosyolojik Bir Çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Uluslararası Din Eğitimi Portalı, “Uluslararası İmam Hatip Liseleri Listesi”, <http://religiouseducation.meb.gov.tr/>, (erişim tarihi: 07.08.2010)
- Yürük, Tuğrul (2011). Cumhuriyet Döneminde Din Derslerinin Statüsü ile İlgili Tartışma ve Öneriler, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 52, ss. 239-254.
- Zürcher, Erik Jan (2012). Modernleşen Türkiye’nin Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul.